

maart 2026

OP DE KOFFIE

bij De Usseler Es

SAMENWERKEN

in het Rijnlandse model

VOOR EEN GOEDE SAMENWERKING

heb je goede afspraken nodig

AAN DE KEUKENTAFEL

ontmoet iedereen elkaar

Colofon

VERBINDING, JAARGANG 11, NUMMER 1, MAART 2026

Verbinding is het informatiemagazine van Christen Contact Agrarisch (CCA) en CGMV agrariërs. CCA is een christelijke vereniging van leden die zich met de agrarische sector verbonden voelen. CCA ondersteunt bij het maken van rechtvaardige keuzes, thuis, op het werk en in het bedrijf. CGMV is een vakorganisatie voor christenen waarbinnen agrariërs verenigd zijn. Verbinding verschijnt vier keer per jaar.

REDACTIE

Wiggele Oosterhoff
Pieter Cnossen

EINDREDACTIE
Ineke Evink

DRUKWERK EN DISTRIBUTIE:
Drukkerij Van Dijk, Meppel

REDACTIEADRES CGMV
CGMV agrariërs
E: redactie@cgm.nl

REDACTIEADRES CCA
Wiggele Oosterhoff
E: wiggele@oosterhoff-consult.nl

VERANTWOORDELIJKHEID

Aan artikelen en rubrieken wordt de grootst mogelijke zorg besteed, maar de ervaring leert dat fouten nooit helemaal zijn te voorkomen. Daarom kan geen verantwoordelijkheid worden aanvaard voor eventueel onvoorziene gevolgen, veroorzaakt door fouten in gegevens die door derden zijn aangeleverd. Standpunten, verwoord in artikelen en interviews door derden, hoeven niet overeen te komen met de standpunten van CCA en CGMV.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ABONNEMENTEN

U kunt een abonnement op het blad nemen door lid te worden van CCA of CGMV agrariërs (of beide). Op de websites (www.cgm.nl en www.cca.nl) staat hoe u zich kunt aanmelden als nieuw lid. Het lidmaatschap van het CCA kost € 80,- per jaar (€ 75,- bij automatische incasso); bij CGMV agrariërs hangt de contributie af van het inkomen. Ook kunt u een los abonnement nemen voor € 25,- per jaar.

Overdenking

TWEE ZIJN BETER DAN ÉÉN

Prediker wist het al, samen ben je meer en kun je meer. Dat is iets waar wij de theorie ook wel van weten. Het wordt in verschillende verbanden toegepast. Samen als familie, als ondernemers. Samen krijg je meer voor elkaar, samen kun je elkaar helpen als er problemen zijn. Samen. Maar hoe doen we dat?

Vandaag de dag is alles gericht op het individu. We zijn druk bezig met onze eigen zaakjes te regelen. We willen er zelf ook zeker niet slechter van worden als we met de ander in zee gaan. Het mag best wel een beetje ten koste gaan van de ander, toch?

Dan klinken hier de woorden van God zelf: twee zijn beter dan één. Dat is wat God ons voor houdt. We moeten elkaar helpen, elkaar beschermen. Maar ook als we aangevallen worden door de boze, of door ons eigen kwaad. Hebben we dan al gemerkt hoe goed het is om samen met medebroeders en zusters te zijn? Wanneer het moeilijk wordt om stand te houden?

Prediker sluit zijn woorden af met de regel: een drievoudig snoer zal niet verbroken worden. Jezus Christus, hij is het die erbij komt, die samen echt tot samen maakt. En als Hij erbij komt in je leven, in het samen met de broeders en zusters, dan kan het niet meer kapot. Dan wordt samen echt samen!

Peter Slingerland, voorzitter CCA

Agenda

Kijk op:

CCA: www.cca-nederland.nl

CGMV: cgm.nl/actueel

Inhoud

4 SAMENWERKEN OP EEN ANDERE MANIER

8 VERSCEIDEN MAAR TOCH ÉÉN

10 OP DE KOFFIE

14 EEN DIJK BOUW JE NIET IN JE EENTJE

16 GOEDE AFSPRAKEN ZIJN ONMISBAAR

Redactioneel

Een nieuw jaar, 2026. De dagen worden weer langer, de eerste mest is weer uitgereden. Hoopvol kijken we naar het komende groeiseizoen. Een nieuw kabinet, kabinet Jetten met als motto: 'aan de slag'. En een nieuwe Verbinding. Over samenwerken. De nieuwe minister van LNVN zei het: 'we moeten uit de polarisatie en meer samen.'

Dit nummer van Verbinding kan als een vervolg op het vorige nummer worden gelezen. Het decembernummer van vorig jaar ging over 'zingeving door verbinding'. In dit nummer maken we het wat praktischer en gaat het over samenwerken.

Bert Smit beschrijft verschillende vormen van samenwerken in de agrarische sector. Rob Donker, directeur van de Nationale Coöperatieve Raad (NCR), richt zich vooral op de coöperatie. Deze speciale vorm van samenwerken kennen we in Nederland en in de agrarische sector al heel lang.

We gaan 'Op de koffie' bij een Herenboerderij Usseler Es, vlakbij Enschede. Dit is een coöperatie waarvan burgers de eigenaren zijn en waar de boer in loondienst is. Een bijzondere manier van samenwerken.

Hermineke Vonk schrijft in haar column een ode aan alle samenwerkers op hun bedrijf. Hun boerderij heeft een sociale functie voor heel veel mensen.

Een week nadat u deze Verbinding krijgt, is het Goede Vrijdag en Pasen. Aan het einde van dit nummer enkele gedachten over dit hoogtepunt in het kerkelijk jaar.

We wensen u veel leesplezier en inspiratie toe.

Wiggele Oosterhoff, redacteur

Samenwerken

Samen werken of samenwerken, met of zonder een spatie. Beide komen in de praktijk voor maar ze betekenen niet hetzelfde. In dit nummer van Verbinding staat het thema samenwerken zonder spatie centraal. Zoals gebruikelijk verkennen we in het hoofdartikel het thema en duiken we dieper in de onderliggende drijfveren van samenwerken.

Tekst: Wiggele Oosterhoff Beeld: Unsplash

SAMEN WERKEN EN SAMENWERKEN

Het scheelt maar één spatie en toch is er verschil. Bij samen werken, met spatie, zijn meerdere personen samen aan het werk. Dat kan in dezelfde ruimte zijn, bijvoorbeeld een stal. De een is de kalfjes aan het voeren, de ander schuift het voer voor het hek. In zo'n situatie ben je samen aan het werk, je werkt naast elkaar. Samenwerken, zonder spatie, is iets anders. Bij samenwerken werk je beiden aan hetzelfde doel. Wat de een doet, versterkt het werk van de ander. Je hebt elkaar nodig om samen het doel te bereiken. Samenwerken betekent niet dat iedereen hetzelfde doet, verschillende mensen kunnen verschillende taken doen. Voortdurende afstemming en goed overleg zijn nodig om het gestelde doel te bereiken.

LAND- EN TUINBOUW

In de land- en tuinbouwsector wordt vanouds veel samengewerkt. Begin dit jaar ben ik bij de provincie Flevoland aan de slag gegaan. Toen ik daarom eind vorig jaar mijn kast bij Aeres Hogeschool Dronten opruimde, vond ik een publicatie van Bert Smit en anderen, met als titel 'Samen werken aan samenwerking'. Het rapport is in 2009 geschreven en beschrijft allerlei vormen van samenwerking in de land- en tuinbouw. Denk aan samenwerking tussen sectoren, zoals akkerbouw en veehouderij. Aan samenwerking tussen landbouw en zorg. Maar ook samenwerking in een keten: tussen toeleveranciers, producenten en afnemers. Elders in dit nummer van Verbinding schrijft Bert daar zelf meer over.

Een bijzondere vorm van samenwerking zijn coöperaties. Aan het einde van

de negentiende eeuw gingen boeren samenwerken en richtten daarvoor coöperaties op. De achterliggende gedachte was: 'samen staan we sterker'. Rob Donker, directeur van de Nationaal Coöperatie Raad (NCR), schrijft daar elders in dit nummer van Verbinding een artikel over.

“De noodzaak tot samenwerken is groter dan ooit”

ACTUELE NOODZAAK

De land- en tuinbouw kent een lange geschiedenis van samenwerken, op allerlei manieren. Tegelijkertijd staat samenwerken ook onder druk. Op het wereldtoneel lijkt het recht van de sterkste steeds meer te gelden. Oude samenwerkingsvormen, zoals de Verenigde Naties, lijken hun waarde te verliezen. In Nederland hebben we sinds 23 februari het kabinet Jetten. Dat is een minderheidskabinet omdat bepaalde partijen niet met elkaar wilden samenwerken. Tegelijkertijd maakt een minderheidskabinet samenwerken juist noodzakelijk om in de Tweede en Eerste Kamer tot meerderheden te kunnen komen.

Kijk je naar de kerkgeschiedenis, dan zie je een spoor van kerkscheuringen, maar gelukkig ook herenigingen. Het lijkt erop dat we het wiel van samenwerken steeds opnieuw moeten uitvinden. Daarom gaan we in het vervolg van dit artikel een steek dieper en kijken we naar onderliggende drijfveren van samenwerken.

BESTE ZANGERS

Wij kijken thuis het muziekprogramma Beste Zangers. Afgelopen jaar zongen Acda en De Munnik een eigen versie van een lied van Typhoon 'Van de regen naar de zon'. Ter ere van 200 jaar Koninkrijk schreef Typhoon op verzoek van het Nationaal Comité 4 en 5 mei een nummer over Nederland. Typhoon en Acda en De Munnik zijn naast goede zangers ook woordkunstenaars. Bepaalde zinnen uit dat liedje raken me, zoals deze: 'Maar om een grote rol te spelen, moet je de speelvloer durven delen.' 'Maar om voorop te kunnen lopen, moeten die armen open.' 'Van de regels naar de waarden.' 'Maak onze kinderen een veilig later.'

Prachtig hoe zij de essentie van samenwerken zo kernachtig onder woorden weten te brengen.

“Wees open en eerlijk over je onderliggende drijfveren voor samenwerken.”

DRIJFVEREN

Wanneer je gaat samenwerken, is het goed om naar je drijfveren te kijken. Waarom wil je het, wat wil je bereiken? Die drijfveren kunnen van economische aard zijn. Samenwerking kan financiële voordelen opleveren of maakt het werken efficiënter. Samen sta je sterker. Economische drijfveren komen veel voor in de land- en tuinbouw. In een project 'Samenwerken Akkerbouw en Veehouderij in Flevoland' zag ik bij de deelnemende boeren ook sociale

HIER HAD UW ADVERTENTIE KUNNEN STAAN!

Het kwartaalblad Verbinding heeft de afgelopen jaren een flinke ontwikkeling doorgemaakt. Voor wat betreft inhoud, opmaak en omvang is er veel verbeterd. Uit reacties blijkt dat het blad wordt gewaardeerd. Daar zijn we als redactie blij mee.

Helaas is het aantal advertenties de afgelopen tijd afgenomen. Daarom vragen we u te adverteren in Verbinding en zo dit blad te steunen. Of wellicht kent u anderen voor wie een advertentie in Verbinding interessant is. U kunt kiezen uit een hele, een halve of een kwart pagina. U kunt eenmalig adverteren, maar liefst zien we uw advertentie vaker terug.

Hieronder staan de tarieven:

Hele pagina	194 mm x 261 mm	€ 669
Halve pagina	194 mm x 129 mm	€ 421
Kwart pagina	95 mm x 129 mm	€ 199

Bent u geïnteresseerd, of hebt u nog vragen?
Mail dan naar Ineke Evink: ievink@cgm.nl

**Hopelijk tot ziens
in een volgende Verbinding!**

drijfveren. De samenwerking met collega's en de gesprekken die daarbij horen, werden als waardevol ervaren. In het handboek 'Samenwerken Akkerbouw en Veehouderij' onderscheid ik daarom zogenaamde 'bovenzonnige' en 'ondergrondse' drijfveren. Bovenzonnige drijfveren zijn duidelijk, open en goed bespreekbaar. Dat zijn de kansen in de samenwerking.

Ondergrondse drijfveren zijn vaak moeilijker bespreekbaar maar zijn belangrijk voor het wel of niet slagen van een samenwerking. Ze kunnen dus een risico zijn. Voor een goede samenwerking is het belangrijk om de dingen die 'ondergronds' meespelen open op tafel te leggen en te bespreken. Of om het met een Bijbelse spreuk te zeggen: 'zet het in het licht'.

CULTUUR

De manier waarop je met elkaar samenwerkt, is cultuurafhankelijk. In de literatuur hierover wordt wel onderscheid gemaakt tussen het Rijnlandse model versus het Angelsaksische model.

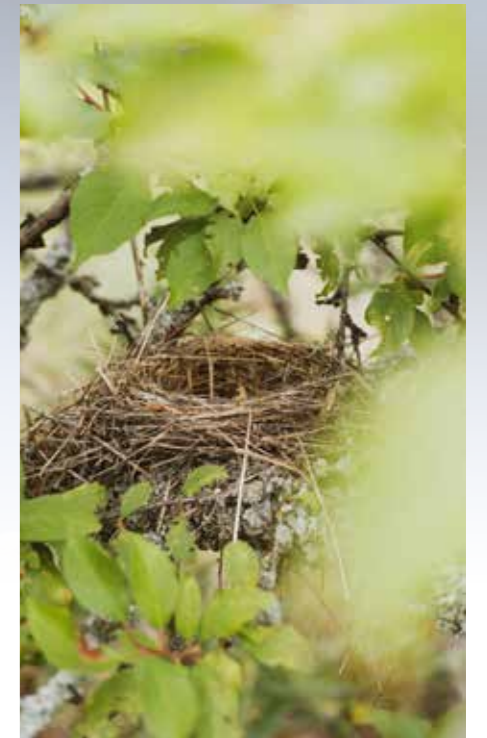
In het Rijnlandse model staat vertrouwen en vakmanschap centraal. De lange termijn en de sociale verbanden zijn belangrijk. Er wordt meer van onderop gedacht en gewerkt. Bij het Angelsaksische model staat efficiëntie en korte termijn veel meer centraal. Controle met prestatie-indicatoren (KPI's) is belangrijk. Werkwijzen en besluitvorming zijn top-down. Cultuurhistorisch gezien wordt er in Nederland meer vanuit het Rijnlandse model gewerkt, maar sinds de jaren negentig werd door invloeden uit Amerika de Angelsaksische manier van denken dominant. Recent wint het Rijnlandse model weer terrein.

Bij samenwerken gaat het om de vraag: is samenwerken gestoeld op vertrouwen en maken we een overeenkomst om onze afspraken vast te leggen? Of is samenwerken gestoeld op wantrouwen en maken we een contract met clausules en sancties als je je niet aan de gemaakte afspraken houdt? Ik voel mezelf een Rijnlander. Het liefst werk ik op basis van vertrouwen, zonder contracten. Of zoals Acda en de Munnik zingen 'van de regels naar de waarde'.

*“Een dik contract
is gestold
wantrouwen.”*

GOED GESPREK

Sinds begin dit jaar werk ik als senior adviseur Landbouw bij de provincie Flevoland. In die rol ben ik betrokken bij gesprekken tussen de provincie en de land- en tuinbouw in Flevoland. Ik zie het als een uitdaging om tijdens die gesprekken verdiepende vragen te stellen over de manier waarop we met elkaar willen samenwerken. Welke drijfveren hebben we? Welke onderliggende waarden vinden we belangrijk? Wie heeft welke rol en verantwoordelijkheid bij de opgaven in het landelijk gebied? Het is mijn overtuiging dat je alleen tot goede samenwerking komt, als je aan dit soort onderliggende vragen voldoende tijd en aandacht geeft. Laten we met elkaar het goede gesprek (blijven) voeren.

SAMENVATTING

1. Vraag voordat je gaat samenwerken naar het *waarom*. Wat zijn voor jou en de ander de onderliggende drijfveren om samen te werken?
2. *Hoe* gaan we bij samenwerken met elkaar om? Kunnen we op basis van vertrouwen in en respect voor elkaar samenwerken?
3. Ga aan de slag met het *wat*. Ga samen op pad en sta zo nu en dan even stil, om de samenwerking te evalueren en eventueel bij te sturen.

Bronnen

- Acda en de Munnik, *Van de regels naar de waarde* (2025)
- Bert Smit, *Samen werken aan samenwerking* (2009)
- Wiggele Oosterhoff, *Handboek samenwerken akkerbouw & veehouderij* (2019)

samenwerken

OVERDENKING EÉN VAN GEEST

“Span u in om door de samenbindende kracht van de vrede de eenheid te bewaren die de Geest u geeft: één lichaam en één geest, zoals u één hoop hebt op grond van uw roeping, één Heer, één geloof, één doop, één God en Vader van allen, die boven allen, door allen en in allen is.” Efeze 4: 3 t/m 6

Tekst: Pieter Knijff Beeld: Unsplash

Jaren terug deed ik een onderzoek onder agrarisch ondernemers en pastores, die verbonden waren aan Protestantse en de Rooms-Katholieke Kerk. Ik wilde graag weten of ze elkaar nog wel verstonden. Mijn vooronderstelling was dat dat niet meer het geval zou zijn. Ze waren te ver uit elkaar gegroeid, ieder in zijn eigen belevingswereld.

Toch bleek de uitslag van het onderzoek anders te zijn. Want hoe verschillend ook, beide groepen hadden dezelfde idealen, namelijk harmonie en vrede. Ook hadden beide groepen moeite met de offers die daarvoor gebracht moesten worden. De agrarisch ondernemers moesten veranderen en zagen de kostprijs omhoog gaan. En de pastores kozen ervoor duurzamer te gaan leven en ook zij zagen de kosten stijgen. En uiteindelijk zag ik bij beide groepen dezelfde motivatie, dat keuzes maken iets met ons geloof te maken heeft.

DE BIJBEL OPEN

De tekst bovenaan dit stuk komt uit een brief van Paulus aan de christelijke

gemeente van Efeze. En waarschijnlijk is deze brief ook als rondzendbrief gebruikt in de gemeenten rondom Efeze. Paulus roept op om één van geest te zijn en dat kan door die ene Geest. En hoe dat dan werkt legt hij als volgt uit:

1. Eerst: welke houding je moet aannemen? ‘Verdraag elkaar uit liefde’
2. Dan zijn opdracht: ‘Span u in door de samenbindende kracht’
3. Hoe je dat voor elkaar krijgt? ‘Met behulp van de Heilige Geest.’

Paulus probeert de lezers van toen en nu duidelijk te maken dat wat ons samenbindt groter is dan onze verscheidenheid. Want wie we ook zijn en wat we ook doen, we blijven broeders en zusters van elkaar en verbonden aan die ene gemeente met die ene Heer. Wat Paulus ook duidelijk wil maken is, dat dit niet alleen een zaak is voor later, maar ook voor nu.

Natuurlijk er is dat ideaal van de profeet Jesaja: *“Dan zal een wolf zich neerleggen naast een lam, een panter vlijt zich bij*

een bokje neer; kalf en leeuw zullen samen weiden en een kleine jongen zal ze hoeden.” Maar, schrijft Paulus, aan dat ideaal moeten we nu al werken, in ons leven, in onze kerk en in onze wereld. Maar Paulus is ook eerlijk. Voor ons mensen is dat vaak te groot, we hebben de hulp van de Heilige Geest nodig. Daar moeten we om bidden, die moeten we toelaten en die moet ons helpen bij het maken van onze keuzes.

BOODSCHAP VOOR VANDAAG

Je zou er zomaar aan voorbij kunnen gaan, die paar woorden die ook nog in deze brief staan: ‘De weg te gaan die past bij uw roeping’. Paulus maakt duidelijk: het heeft iets te maken met ons geloof. Christenen staan er anders in. De Heer Jezus verwacht iets van Zijn volgelingen. Een andere houding, een andere motivatie en andere keuzes. Juist in een wereld vol tegenstellingen, crisis en geweld. We moeten dus niet één van Geest zijn omdat het ons beter past, omdat het onze belangen dient of dat we daardoor meer bereiken. Maar het is vanwege dat ‘christelijke’ van ons.

ONZE BEZWAREN

Het valt nog niet mee. Ik heb niet in ‘vroeger’ geleefd. Maar ik heb toch de indruk dat we vooral nu veel te maken hebben met tegenstellingen. Het heeft volgens mij te maken met de postmoderne cultuur waarin we leven. Daar horen twee woorden bij die de polarisatie versterken. Dat ene woord is individualisme, waar alles draait om het eigen ik. Het andere is ‘diverse waarheid’. En meestal wordt dat uiteindelijk alleen nog mijn eigen waarheid.

Met die beide begrippen raken we de verbondenheid kwijt en kunnen we niet meer samenwerken. Dat hele proces wordt nog eens versterkt door het gebruik van algoritmen, die nu veelvoudig worden toegepast door Google en AI. Het gevolg is dat ieder zijn eigen belevingswereld creëert. Ik merk nu al in pastorale gesprekken en in discussies dat mensen zich terugtrekken in hun eigen ‘bubbel’ en er vrijwel geen discussie meer mogelijk is.

AAN DE SLAG

Vanuit onze christelijke waarden proberen we samen te werken. Als agrariërs onder elkaar; van grote ondernemer tot kleine ondernemer, van startende ondernemer tot een stopper en van biologisch dynamisch tot hightech. Samenwerken kan alleen door naar elkaar te luisteren, elkaar op argumenten te bevragen en elkaar de ruimte te gunnen. En mogelijk ook de vraag durven te stellen: Hoe blijven we nog gehoorzaam aan de Heer? Wat schrijft de Bijbel hierover?

En dan nog dat gesprek tussen boer en burger. Het lijkt erop dat in plaats van de dominee de landbouwer zich juist nu in een glazen huis bevindt. Wat er in de landbouw gebeurt, raakt ons immers allemaal. Denk maar aan voedselvoorziening, gezonde voeding, landschapsbeheer, dierwelzijn, grond-, water- en luchtbeheer en tenslotte nog de aandacht voor de biodiversiteit. We kunnen geen krant opendoen of een blik op de social media werpen, of er is altijd wel iemand te vinden die weer ergens iets van vindt. Om dan nog verbonden te

blijven en samen te werken is een hele uitdaging. In mijn onderzoek hield ik een pleidooi voor de bewuste ondernemer: ‘dat is een ondernemer die zingeving, menselijke betrokkenheid en morele verantwoordelijkheid weet te verbinden met productiviteit en doelmatigheid. Deze ondernemer is bewuster, reflectiever en normatiever’. (Citaat van prof. dr. H Kunneman) Volgens mij heeft die bewuste ondernemer de toekomst en mag ook zijn en haar geloof daarin een plaats krijgen.

Pieter Knijff is pastoraal werker in Broeksterwoude en Kollumerzwaag, en lid van de werkgroep Kerken Landbouw Fryslân.

Citaat uit ‘Voorbij het dikke ik’, pagina 270. Harry Kunneman, Uitgeverij Swp Amsterdam 2009

Wie? **Herenboeren Usseler Es**
 Waar: **Enschede**
 Wat: **Gemengd bedrijf van 20 ha, 17 lakenvelders en een toom van 15 varkens**

Boer en burgers samen op één boerderij

Het is een grijze winterdag, het ijs ligt nog op de sloten. Er waait een snijdend koude wind over de 20 hectare van de Herenboeren van de Usseler Es, onder de rook van Enschede. Het land is in rust, maar er gebeurt nog steeds van alles.

Tekst: Ineke Evink Beeld: Ineke Evink

Robert Tel

Angela Holweg

In een kantoortje dat in een loods is gebouwd, zitten Angela Holweg en Robert Tel aan de koffie. Twee groot formaat katten zitten op de tafel en kijken toe hoe Frederique Admiraal aan een andere tafel achter de laptop aan het werk is. Het kantoor staat vol met kasten, er hangen bekers aan de muur in allerlei soorten en kleuren.

Angela verzorgt de communicatie van de Usseler Es. "Dit is geen gewone boerderij", legt zij uit. "Herenboeren is een landelijk initiatief dat is bedacht uit onvrede over het landbouwsysteem. Ooit was het een stichting, maar die is failliet gegaan. De herenboeren zijn zelfstandig verdergegaan, met een vereniging die zaken als communicatie, inkoop en verzekeringen regelt."

PACHT

De Usseler Es bestaat nu drie jaar. Het land wordt per drie jaar gepacht van de gemeente Enschede, de tweede drie jaar is net ingegaan. Boer Robert is trots op wat bereikt is op hun 20 hectare landbouwgrond. "Dit stuk land werd per jaar verpacht. Pas op het laatste moment hoorde de boer in kwestie van de gemeente dat hij de pacht kreeg voor een jaar. Hier werd daarom voornamelijk mais of aardappelen op geteeld, met andere woorden, gewassen die veel van de grond vragen zonder dat er veel werd geïnvesteerd in het verrijken van de grond. De grond was dus helemaal uitgewoond."

Dat werd anders toen de pacht aan de Usseler Es werd gegeven. "We werken biologisch, al hebben we geen SKAL-keurmerk. Er moest dus veel gebeuren om hier weer goede grond van te maken. En dat is gelukt, dat kun je alleen al zien aan de toegenomen biodiversiteit. Ik heb hier zelfs een gele kwikstaart gezien! Ik wist niet eens dat ze bestonden..." vertelt Angela.

"We hebben hier goede esgrond", legt Robert uit. "Van oorsprong was esgrond een stuk land dat tussen twee beken ligt en dus wat hoger is. Daarop werden omgekeerde heideplaggen gelegd, en mest met stro uit potstallen. We werken hier op zand met een dikke laag organische grond die de nutriënten goed vasthoudt. En ook water zakt hier niet snel weg omdat hieronder leemachtige grond zit. Droogte is niet leuk, maar we hebben er niet snel last van. Van veel water hebben we ook niet veel hinder, want het watert hier goed af."

LOONDIENST

Met een boer in loondienst en 230 certificaathouders is de Usseler Es geen gewone boerderij. "De boerderij vormt zich naar de leden, de boer en de grond", zegt Robert, "zo werkt het. Een keer per jaar wordt er geïnventariseerd welke wensen er leven ten aanzien van de te telen groenten het volgende jaar. Natuurlijk zijn er soms leden die iets

Het concept Herenboeren is het beste te omschrijven als een coöperatie (U.A.) van ongeveer 200 tot 230 leden-eigenaren (certificaathouders) die een boer in loondienst hebben. Ieder lid betaalt per certificaat 2500 euro entreegeld en vervolgens drie jaar lang een bedrag per maand per mond voor alles wat geoogst wordt. Dat bedrag ligt tussen de € 12,- tot € 15,- per mond per week, afhankelijk van een vegetarisch of een all-in pakket. Bij de Usseler Es zijn dat 230 leden met 500 'monden', en dat is de ideale grootte. Niet alleen groente maar ook fruit en vlees zit komend jaar in het pakket. De leden hebben inspraak in wat er wordt geteeld, en ze worden gevraagd zelf op een of andere manier naar kunnen mee te werken.

willen laten telen wat hier helemaal niet goed groeit. En soms is er tegenslag zoals schimmelziektes, of we komen erachter dat een gewas niet aanslaat. Daar leren de leden ook weer van.”

Maar er blijft altijd een spanningsveld, want vanwege de relatief kleine schaal niet alles mogelijk. Bovendien is de groenteteelt leidend, daar is alles mee begonnen. Robert: “We telen hier door het jaar heen 65 soorten groenten van het seizoen, en dat is een hele uitdaging. Aan de andere kant verwachten onze leden ook geen ‘supermarktgroente’ zonder vlekjes of plekje en zonder modder eraan.”

PUZZEL

Het is aan Robert om van dat geheel een logische indeling te maken: gras voor de koeien, ruimte voor alle groente en voor kruiden, die liefst ook machinaal geweid moeten kunnen worden. Met de hand wieden is geen doen, daarvoor is het perceel te groot. Voor de biodiversiteit staan er bloemenstroken in het land. “Maar die moeten niet te dicht bij de groente staan”, zegt Robert, “want dan zaaien ze zich uit tussen de groentes. Het is dus wel een puzzel. En op andere plekken zijn sommige onkruiden zoals distels en zuring heel moeilijk weg te krijgen.”

Niet elke boer is geschikt voor het Herenboer-systeem, erkent Robert volmondig. “In mijn oude klas op Aeres zat er misschien eentje voor wie het wat zou zijn.” Maar hij voelt zich er goed bij, hij kan werken zonder dat de markt hem in de nek hijgt en met de leden omgaan, gaat hem goed af. Het bestuur van de Usseler Es zorgt voor grenzen en de structuur, in samenspraak met Robert. Dat werkt. Het heeft namelijk ook grote voordelen dat er zo veel leden zijn. Daardoor heeft de boerderij bijvoorbeeld een eigen ICT-werkgroep die een prachtig digitaal systeem heeft gemaakt voor alles

wat op de boerderij gebeurt. Dat geeft overzicht en communiceert goed.

BETROKKEN

De leden van Usseler Es zijn erg betrokken bij wat er op het erf gebeurt. Zij krijgen daardoor een veel beter beeld van de landbouw, vindt Angela. Ze ervaren van dichtbij wat er wel kan en wat niet. Het samendoen bevordert ook de gemeenschap, en dat is een belangrijk doel van Herenboeren. Dat gaat bijna vanzelf, zegt Angela. “We hebben hier bijvoorbeeld een kookclub, want er is van een bloemkool meer te maken dan

alleen gekookt met aardappels. En als er over is, gaat dat naar Armoede053 en naar de voedselbanken. We willen nog veel meer, maar voor dit jaar maken we eerst even pas op de plaats om de dingen die we in drie jaar tijd hebben opgebouwd goed en grondig uit te werken.”

ELITAIR

Het entreegeld is hoog, erkennen beiden, en lang niet voor iedereen op te brengen. ‘Herenboeren’ klinkt ook nog eens elitair, geven Robert en Angela meteen toe. Aan de andere kant zorgt het hoge entreegeld wel voor meer betrokkenheid. Bovendien is er een regeling om gespreid te betalen, en is er een fonds voor mensen die het echt niet kunnen opbrengen.

“Maar als ik het even platsla”, zegt Robert, “dan kon het in het begin voor de leden niet uit. Dat wil zeggen, we staan nu op een kantelpunt. Straks kan het wel uit, want de oogsten worden groter, en er komt fruit bij want de boomgaarden gaan vrucht dragen. En er komt vlees bij van de koeien en de varkens, en dat allemaal voor dezelfde contributie.”

Buiten staan de meeste koeien in een potstal in een met plastic overspannen tunnelkas. Ze worden niet gemolken maar zijn er alleen voor het vlees; ze gaan per drie naar de slacht, vertelt Robert. Even verderop wroeten de bruine en zwarte varkens vrolijk in de modder. “Hier hadden we aardappels staan en nu ze gerooid zijn mogen de varkens erin. Zij halen niet alleen de laatste achtergebleven aardappels uit de grond, maar ook meteen de wortels van kweek. Daar kom je anders haast niet af. Het hoeft niet allemaal eruit, maar wel zoveel mogelijk.”

Naast het voormalige aardappelveldje staat de prei. Robert trekt er een uit de grond en meteen ruik je de typische preigeur. “Probeer maar eens,” zegt hij lachend. “Wedden dat je nog nooit zoiets hebt geproefd?”

COLUMN

De keukentafel

We drinken zelden samen koffie met onze samenwerkers, maar we hadden laatst wel een etentje. Tijd voor een ode aan onze samenwerkers! Laten we beginnen met pensionado Piet, een stadse drogist die de drukte ontvluchtte en nu dagelijks een vroege-vogel-rondje fietst. In die vroege fietste hij Jan eens tegen het lijf, die in hetzelfde ochtendgloren de koeien ging halen. Nu doet Piet regelmatig klusjes, want het is leuk om wat om handen te hebben.

Dan trucker Tim. Omdat zijn schapen 's winters bij ons lopen, zorgt hij dat al het hekwerk tiptop in orde is. Babette van de basisschool droomt ervan boerin te worden en helpt iedere zaterdagmorgen alvast een handje. Vrachtwagenchauffeur Fred is ruim in de tachtig, maar alles met vier wielen vindt hij prachtig. Daarom helpt hij met gras schudden. Juf Janet mest op zaterdagmorgen de kalfjes en verzorgt de paarden. Kalfjes luisteren beter dan kleuters, begrijpen we.

Iedere woensdagmorgen bespreekt paardenliefhebber Peter eerst samen met mijn schoonvader alle wereldproblemen, plus alle regionale en nationale paardenevenementen vanaf 1950. In het halfuurtje dat rest mesten ze de paarden. Akkerbouwer Arie beseft dat door de aangescherpte mestregels akkerbouwers melkveehouders een handje moeten helpen. Een gouden samenwerking. Seniorboer Jaap (85) rijdt in een golfkar zijn dagelijkse rondje, 's zomers voor schrikdraadjes en 's winters voor greppels. En alle andere zaken die zijn hand vindt om te doen. Gerie kijkt bijna de 80 aan. 's Zomers onderhoudt ze de groentetuin of regelt een pan soep. En samen eten we de tuin weer leeg.

Tot slot staan er een paar mensen op de loonlijst. Schoonmaakster Sara laat trouw twee ochtenden in de week de handen wapperen in de B&B. Technische Theo vult onze linkerhanden aan. Potentieel opvolger Odette springt in als de studie het toelaat. Of studeert als het werk het toestaat. Voor ons is het heel normaal dat we nooit samen aan de koffie zitten, maar met zo'n etentje besef je weer welke sociale functie onze boerderij heeft. Prachtig!

Hermineke

Hermineke Vonk (1971) runt samen met haar man een veehouderij (100 koeien) en een B&B/groepsaccommodatie in Goudriaan (Zuid-Holland). Daarnaast is ze als docent, trainer, coach en auteur actief onder haar eigen naam hermineke.nl, binnen kerk, school en de agrarische sector.

SAMEN KOM JE VERDER

De mensheid is altijd verder gekomen door samen te werken. Dat gold vroeger door bijvoorbeeld gezamenlijk dijken te bouwen en coöperaties op te richten. En dat geldt nog steeds. Samenwerken is onmisbaar voor de samenleving.

Tekst: Rob Donker Beeld: Unsplash

Wanneer je vandaag de dag naar de wereld kijkt, lijkt het soms alsof iedereen vooral met zichzelf bezig is. Meninge botsen, verschillen worden uitvergroot en veel mensen voelen zich minder verbonden met elkaar dan vroeger.

Toch is dat niet het hele plaatje. Als ik om me heen kijk, zie ik ook een

andere beweging: mensen die juist weer elkaar proberen te vinden. Dat gebeurt in dorpsgemeenschappen, lokale initiatieven en zeker ook in de coöperatieve wereld. Daar valt mij steeds opnieuw iets op: vooruitgang ontstaat nooit door één persoon alleen. Wat werkt, werkt omdat mensen het samen doen.

Dat is geen moderne ontdekking. Samenwerking is zo oud als het leven zelf. Als je terugkijkt in de geschiedenis zie je dat mensen vanaf het begin van de samenleving al samenwerkten om te overleven. In de middeleeuwen waren er gilden en gemeenschappen die samen zorgden voor waterbeheer en bescherming van hun land. Veel van onze

boeregebieden zijn letterlijk gevormd door gezamenlijke inspanningen rondom dijken, sloten en ontginningen.

Later, in de negentiende eeuw, ontstonden coöperaties zoals we die nu kennen omdat boeren, burgers en arbeiders simpelweg geen andere keuze hadden. Mensen richtten gezamenlijk melkfabrieken op, kochten samen in en organiseerden kredietverenigingen om niet langer afhankelijk te zijn van dure geldschieters. Niet omdat ze dat leuk vonden, maar omdat het nodig was. Door samen te werken konden ze zichzelf en elkaar beschermen tegen krachten die te groot waren om individueel te dragen.

ONZEKERHEID

En ook nu leven we in een tijd waarin samenwerking opnieuw sterk opkomt. Door onzekerheid in de markt, door druk op de landbouwsector, door klimaatverandering en door zorgen over energie, zorg en bestaanszekerheid zoeken mensen weer naar manieren om het samen te doen.

Dat zie je terug in lokale energie-initiatieven, in zorgvormen die inwoners zelf opzetten en in gebiedscoöperaties. Ook zie je het bij jongeren die woningcoöperaties oprichten, of bij dorpen die samen voorzieningen in stand houden. Wat deze initiatieven verbindt, is het gezamenlijke werken aan oplossingen voor de lange termijn.

Maar wat ik misschien wel het meest bijzonder vind, is hoe de natuur precies hetzelfde laat zien. Mieren kunnen individueel bijna niets, maar samen bouwen ze structuren waar je als mens versteld van staat. Bomen wisselen onder de grond voedingsstoffen uit en waarschuwen elkaar voor gevaar via een netwerk van schimmels. En een wolf in zijn eentje is kwetsbaar, maar een roedel is sterk en wendbaar.

In al deze voorbeelden is samenwerking geen project, geen vergaderpunt, maar iets instinctiefs. Iets wat automatisch gebeurt omdat het de enige manier is om te overleven en te groeien.

EIGENDOM

In de coöperatieve wereld werkt het niet anders. Coöperaties zijn organisaties die eigendom zijn van hun leden. Niet van aandeelhouders, niet van investeerders, maar van de mensen die er samen belang bij hebben. Ze bestaan dankzij gedeeld eigenaarschap, wederkerigheid en het principe dat de waarde die je creëert terugvloeit naar de gemeenschap die eraan bijdraagt. Het maakt een coöperatie tot iets bijzonders: een organisatievorm die niet draait om winst maximaliseren, maar om waarde creëren voor de mensen die meedoen.

Wat mij opvalt, is dat coöperaties die echt aandacht besteden aan samenwerken veerkrachtiger zijn. Dat doen ze door duidelijk te communiceren, door leden te betrekken en door open te staan voor nieuwe ideeën. Ze houden beter stand in tijden van verandering en kunnen eerder inspelen op nieuwe kansen.

UITDAGINGEN

De vraag waarom samenwerken juist nu zo belangrijk is, laat zich eigenlijk eenvoudig beantwoorden. De uitdagingen van vandaag zijn groot. Denk aan klimaatverandering, marktontwikkeling, de toekomst van de landbouw, energietransitie, bodemkwaliteit, stikstof, noem maar op.

Geen boer, geen dorp, geen ondernemer kan deze vraagstukken alleen oplossen. Er is collectieve kennis nodig, gedeelde verantwoordelijkheid en een vorm van verbondenheid die verder gaat dan het individuele belang. Dat betekent niet dat iedereen hetzelfde moet denken, maar wel dat we elkaar blijven opzoeken en

erkennen dat ieder onderdeel is van een groter geheel.

En ja, samenwerken vraagt ook iets persoonlijks. Het vraagt moed, eerlijkheid, en soms geduld. Je moet durven zeggen wat je vindt, maar ook durven luisteren naar iets wat schuurt. Je moet kunnen geven en kunnen ontvangen. Maar als dat lukt, ontstaat er iets bijzonders: ruimte. Ruimte voor ideeën die je alleen niet had bedacht. Ruimte voor oplossingen waar niemand individueel op was gekomen. Ruimte voor vertrouwen.

GEEN LUXE

Daarom geloof ik dat samenwerken niet alleen een manier van organiseren is, maar een manier van kijken. Een manier van in de wereld staan. Ik zie hoe coöperaties mensen verbinden. Hoe mensen veerkrachtiger worden wanneer ze elkaar opzoeken. En ik zie hoe dat ons als samenleving verder helpt, juist nu.

Samenwerken is geen luxe. Het is nooit een vanzelfsprekendheid, maar altijd de stille kracht onder alles wat groeit. En in een tijd waarin zoveel verandert, geloof ik dat we die kracht meer dan ooit nodig hebben.

Alleen ga je sneller. Maar samen? Samen kom je verder.

Rob Donker
Directeur, Nationale
Coöperatieve Raad

SAMENWERKING: KANSEN ÉN UITDAGINGEN

Samenwerking lijkt een toverwoord. Als je maar samenwerkt, daar komt iedereen verder mee. Maar hoe belangrijk ook, samenwerken gaat niet vanzelf. Goede gesprekken en goede afspraken zijn voorwaarden.

Tekst: Bert Smit Beeld: Unsplash

Samenwerking in de agrarische sector is van alle tijden. Op het ouderlijk, gemengde bedrijf leenden we trekkers, machines en hooi- en strowagens aan en van de buurman. Met een andere buurman ruilden we mest en stro (toen had mest nog een positieve ruilwaarde!).

Al wordt er tegenwoordig veel werk gedaan door loonwerkers, allerlei vormen van samenwerking tussen boeren bestaan nog steeds. Sommige vormen gaan heel ver, bijvoorbeeld als een naburige akkerbouwer en melkveehouder een gezamenlijk bouwplan hebben en het gezamenlijke saldo proberen te optimaliseren.

Bovenstaande voorbeelden gaan over 'horizontale samenwerking', dat wil zeggen tussen min of meer gelijkwaardige partners. Boeren hebben ook te maken met 'verticale

samenwerking', dat wil zeggen dat ze bedrijfsmiddelen (kunstmest, gewasbeschermingsmiddelen, brandstoffen, advies) betrekken van toeleveranciers en hun eigen producten verkopen aan een handelaar of een verwerker.

COÖPERATIE

De toeleveranciers en afnemers hebben vaak de vorm van een coöperatie, een bijzondere vorm van samenwerking tussen boeren die de aan- en verkoop van producten hebben gedelegeerd naar partijen met meer slagkracht en marktmacht dan individuele boeren.

In Nederland is het coöperatieve model heel sterk ontwikkeld. Denk bijvoorbeeld aan FrieslandCampina, Cosun, Agrifirm en de Rabobank. Diverse moderne coöperaties lijken overigens meer op multinationals dan op de kleinschalige coöperaties van tien boeren die je hier en daar nog wel tegenkomt, bijvoorbeeld in de vorm van een 'machinerij'.

Een belangrijke vraag bij samenwerking is uiteraard waarom je daaraan zou willen beginnen. Samenwerking betekent immers geven en nemen, communiceren, onderhandelen,

afstemmen, een zekere mate van flexibiliteit inbouwen en risico's lopen, bijvoorbeeld als die ander minder zorgvuldig met jouw machine omgaat dan jij zelf.

ZAKELIJK

Verticale samenwerking, dus samenwerking met toeleveranciers en afnemers is tamelijk zakelijk geregeld. Ook al ben je lid van de coöperatie, in de praktijk heb je met duidelijke afspraken en procedures te maken. Bij horizontale samenwerking heb je veel meer mogelijkheden om zelf over de vorm en de voorwaarden te beslissen. Met wie ga ik samenwerken, hoe ga ik samenwerken, onder welke voorwaarden en met welke afspraken, enzovoort.

Vooraf bij wat meer structurele vormen van samenwerking is het belangrijk om goed over deze dingen na te denken en er ook met anderen, in het bijzonder met de beoogde samenwerkingspartner(s) én het thuisfront over te spreken. Je kunt het met elkaar hebben over allerlei voordelen die intensieve samenwerking voor beide partijen kunnen hebben. Te denken valt aan 'het werk sneller gedaan krijgen', de arbeidsfilm

verbeteren, kostenbesparing, een groter areaal intensieve gewassen of steeds 'vers' grasland en verbetering van het inkomen.

Als zulke voordelen benoemd worden en wellicht ook op de achterkant van een sigarenkistje (voor zover die er nog zijn!) uitgerekend worden, worden de eventuele samenwerkers al snel enthousiast. Maar dat is geen garantie voor een geslaagde samenwerking.

STAPPENPLAN

In mijn onderzoekswerk heb ik samen met collega's niet alleen gekeken naar alle mogelijke vormen van samenwerking en de voor- en nadelen daarvan¹. We hebben ook een stappenplan opgesteld om de mogelijke samenwerking goed vorm te geven, maar vooral ook om na te gaan of de 'diepere basis' voldoende sterk is om die samenwerking aan te gaan².

Je kunt dan bijvoorbeeld denken aan de vraag of je op het gebied van normen en waarden voldoende op één lijn zit. Als de een de zondagsrust belangrijk vindt en de ander helemaal niet, dan kan dat frictie veroorzaken. De een is secuur met het werk en de machines, de ander gaat er ruiger mee om. De een vult de belastingpapieren naar eer en geweten in en de ander heeft een wat 'ruimer' geweten.

Maar je kunt ook denken aan de waarde die je al dan niet hecht aan weidevogelbeheer, natuurelementen en duurzame investeringen. Ga je altijd voor de hoogste winst of speelt dierenwelzijn

ook mee in je afwegingen? En hoe ga je om met de burgers in de omgeving van je bedrijf, houd je daar ook rekening mee?

Het is dus niet voldoende om te zeggen: 'Zij zijn van dezelfde kerk.'

Ook onder christen-agrariërs wordt er verschillend met deze thema's omgegaan. Dat heeft onder andere te maken met karakter- en visieverschillen. Het is dus niet voldoende om te zeggen: 'Zij zijn van dezelfde kerk.'

Kortom, goede, eerlijke, fundamentele gesprekken met mogelijke samenwerkingspartners is een belangrijk onderdeel van het stappenplan. Als die zijn gevoerd kun je tot een goed afgewogen besluit komen over het al dan niet doorgaan van de samenwerking. Bij een positief besluit zal nader overleg nodig zijn over de mate van samenwerking maar ook over de juridische vorm en de praktische uitvoering.

EXIT

Vaak wordt niet nagedacht over een 'exit-strategie'. Wat gaan we doen als de samenwerking beëindigd moet worden? Dat kan nodig zijn door een conflict maar ook doordat een van de samenwerkers overlijdt of doordat een zoon of dochter tot het bedrijf toetreedt. Hier geldt zoals zo vaak: 'Voorkomen is beter dan genezen.'

Een bijzondere vorm van samenwerking is die tussen familieleden, bijvoorbeeld tussen twee broers. In zo'n geval gaan privé- en zakelijke belangen gemakkelijk door elkaar heen lopen. Dat hoeft op zich niet erg te zijn, als er maar voldoende openheid is om met elkaar in gesprek te gaan als er zorgen of irritaties zijn.

Een bekend voorbeeld is als een van de broers bij het bedrijf woont en de ander in het dorp. De kans is groot dat de broer bij het bedrijf dan vaker op zijn vrije avond gestoord wordt of zijn bed uit moet als er 's nachts een koe moet kalven. Dat kan scheve ogen geven tussen de broers maar soms ook tussen de schoonzussen of de eventuele kinderen uit beide gezinnen.

In de landbouw zijn we vaak niet zo goed in praten, maar zeker bij samenwerking is dit essentieel voor het welzijn van alle betrokkenen!

Bert Smit is onderzoeker bij Wageningen Social & Economic Research (voorheen bekend als het LEI)

¹ Smit, A.B. e.a., 2009. Samen werken aan samenwerking. LEI Wageningen UR, Den Haag, Rapport 2009-082, <http://edepot.wur.nl/50970>.

² Smit, A.B., e.a., 2008. Samenwerking: kansen voor u als ondernemer; Kansen voor lonend, innovatief en sociaal ondernemerschap door onderlinge samenwerking. Wageningen UR (LEI, PPO en ASG), <http://edepot.wur.nl/121061>.

Havinga Makelaardij valt op door een energieke, oplossingsgerichte aanpak.
We luisteren goed naar wat u als klant graag wilt.

Al meer dan 30 jaar actief in heel Nederland met advies en begeleiding bij:

- agrarische makelaardij, woning- en bedrijfsmakelaardij
- taxaties, bedrijfsverplaatsing en onteigening
- emigratie en zakelijke geschillen

Alle expertise onder één dak!

0594 - 500476 | info@havingamakelaardij.nl | www.havingamakelaardij.nl

Veelzeggende zinnen

Tijdens het Paasweekend klinken veelzeggende zinnen.

Jezus riep:

'Het is volbracht'.

Na drie uren duisternis,
neergedaald in de hel,
heeft Hij zonde, schuld en dood overwonnen.

De Romeinse hoofdman zei:

'Werkelijk, dit was Gods Zoon'.

Hij had alles zien gebeuren,
trok de enig juiste conclusie,
en sprak een geloofsbelijdenis.

*'Het voorhangsel van de tempel scheurde in tweeën,
van boven naar beneden.'*

Alsof God vanaf boven,
de verbondenheid met de mensen beneden,
herstelde.

Een echo hiervan klinkt bij Paulus:

*'Deze hoop hebben wij als anker voor de ziel,
dat vast en onwrikbaar is
en reikt tot in het binnenste heiligdom,
achter het voorhangsel.'*

Paasweekend.

Jezus, Gods Zoon, heeft de kloof gedicht.

God zelf heeft de relatie hersteld.

Het anker van onze ziel ligt in Hem,
vast en zeker.

Amen.

Wiggele Oosterhoff

Naar aanleiding van:
Johannes 19:30, Mattheüs 27: 54 en 51, Hebreeën 6:19

WIJ ZOEKEN COLLEGA'S

Boeren, burgers & buitenlui

DIE BIJ WILLEN VERDIENEN DIE BUITENLUCHT WILLEN OPSNUIVEN DIE BIJ EEN LEUK BEDRIJF WILLEN WERKEN

IEDEREEN MET GEZOND BOERENVERSTAND:
BELEEF 'T **BUITEN** BIJ VDBH WEST.

- + Integraal buitenruimtebeheer
- + Groenvoorzieningen en boomverzorging
- + Speel- en beleeftuinen
- + Specialist halfverhardingen

Waar we ook werken, we creëren altijd een mooie leefomgeving. Doe jij ook niets liever dan met buiten bezig zijn? Bel snel met Wilco Boender, en ontdek hoe jij bij ons het verschil kunt maken!

> 06 - 39 39 28 78

Wij zoeken:

- + Voorman aanleg speelplekken
- + Voorman onderhoud groenprojecten
- + Leerling hoveniers

BELEEF 'T BUITEN.

> VDBHwest.nl

ABZ
DIERVOEDING

Het beste dichtbij

www.ABZdiervoeding.nl

COÖPERATIE

ABZ

Coöperatie ABZ U.A. is een collectief van de sterke boeren in ABZ Diervoeding, De Samenwerking, Ringvee, Diervervoer, Mest, Helderheid en De VCB, Willem.

E.J. BOS
DIERVOEDING

Met zorg
voor diervoer

[ejbos.diervoeding](https://www.instagram.com/ejbos.diervoeding)

www.ejbos.nl

'Het Anker' bv
kuikenbroederij en pluimveebedrijf

Het adres voor duurzame en biologische jonge hennen

ISABROWN

*hoge kilogramproductie p.o.h.
prettig gedrag in volière
goede leefbaarheid
robuust*

DEKALB WHITE

*robuust
goede leefbaarheid
veel courante eieren
uitstekend nestgedrag
ook geschikt voor vrije uitloop*

Ochten
Telefoon: 0344-641349
Website: www.hetankerbv.nl
E-mail: administratie@hetankerbv.nl